

ЛІКВІДНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Проблеми, пов'язані з ліквідністю банківської системи України, виникали ще у довоєнний період, під час пандемії. Тоді вітчизняні банки довели, що можуть працювати прибутково навіть із надлишком ліквідності. Одночасно, саме такий високий запас ліквідності допоміг банківській системі забезпечити стабільне функціонування у перший період воєнного вторгнення. Масове вилучення населенням вкладів, зокрема, через зняття готівки, могло спричинити кризу ліквідності. Втім, Національний банк швидко відреагував на нові виклики та прийняв постанову про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану. В одному із пунктів постанови було зазначено, що НБУ здійснює рефінансування банків для підтримки ліквідності без обмежень по сумі терміном до одного року з можливістю пролонгації ще на один рік [1]. При цьому, бланкове рефінансування було застосовано вперше, разом з іншими стандартними інструментами підтримки ліквідності. 25 лютого 2022 р. банкам було надано ресурсів у максимальному обсязі – 51,2 млрд грн. Такий механізм бланкового рефінансування допоміг посилити спроможність банків виконувати зобов'язання перед клієнтами в умовах війни.

Але у подальшому у банків також з'явилася проблема, бо підвищуючи свою ліквідність, вони залучають на свої рахунки великий обсяг коштів, що, відповідно, збільшує їх витрати й зменшує прибуток та, зрештою, може привести до неплатоспроможності банківської установи. За 2022 рік банківські вклади в гривні зросли на 20%, або майже на 0,2 трлн грн. Зокрема, депозити населення зросли на 30% (137 млрд грн.), але весь приріст сформовано за рахунок вкладів на вимогу, що збільшує ризик ліквідності для деяких банківських установ. Щоб змінити структуру вкладів у сторону збільшення їх термінів, відсотки за такими заощадженнями повинні бути на більшому рівні, ніж вони є зараз [2].

Важливим інструментом підтримки ліквідності банку є вимоги щодо формування обов'язкових резервів. Додаткове підвищення нормативів обов'язкового резервування банків за коштами на поточних рахунках фізичних осіб, що відбулося з квітня 2023 р., сприятиме зниженню профіциту ліквідності в банківській системі. За оцінками Національного банку, загальний обсяг обов'язкових резервів, який банки повинні будуть формувати, зросте орієнтовно на 60 млрд грн. Нацбанк очікує, що зниження обсягу вільних коштів у банківській системі спонукатиме банки

до активнішої конкуренції саме за строкові кошти фізичних осіб та до подальшого підвищення ставок за гривневими депозитами [3].

Тривалий період, до 2019 р., для оцінки ліквідності банківської системи використовували нормативи миттєвої (Н4), поточної (Н5) та короткострокової ліквідності (Н6). Фактичні значення даних нормативів суттєво перевищували нормативні, що свідчило про надлишок ліквідних коштів у банківській системі. У 2019, імплементуючи вимоги Базеля III у практичну діяльність, було запроваджено розрахунок коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR), який розраховують як за всіма валютами, так і за іноземною валютою, а у 2021 році – розрахунок коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR).

Впродовж 2022 року ліквідність вітчизняних банків залишалась доволі високою. Зокрема, станом на 01.10.2022 року у Альпарі-банк LCR_{вв} досягнув 45731,75%, LCR_{ів} – 8 084,49%, у БТА банку LCR_{вв} – 3 314,05%. Понад 1000% LCR_{вв} становив у таких банків як АТ «ОКСІ Банк», АТ «Кредит Європа Банк», АТ «Український банк реконструкції та розвитку», АТ «Банк Траст капітал». У той же час найнижчі значення LCR_{вв} були у АБ «Укргазбанк» – 122,36%, АТ «Банк Авангард» – 113,56%. Стосовно дотримання банками коефіцієнта чистого стабільного фінансування, то станом на 01.10.2022 року всі діючі банки дотримуються цього показника, найвищі значення зафіксовано у таких банків, як АТ «Альпарі Банк» – 723,86%, ПрАТ «Банк Фамільний» – 698,75%, АТ «СЕБ корпоративний банк» – 678,21%. Середні показники LCR_{вв} по банківській системі України станом на 01.10.2022 р. – 1092,86%, LCR_{ів} – 614, 28%, NSFR – 196,33%. Порівнюючи ці дані з показниками на початок року, спостерігаємо зниження ліквідності за показником NSFR та зростання коефіцієнту покриття ліквідністю [4].

Література

1. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : постанова Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18.

2. Українці у 2022 році збільшили вклади у банках на 30%. URL: <https://news.finance.ua/ua/ukrainci-u-2022-roci-zbil-shyly-vklady-u-bankah-na-3>.

3. Нацбанк знову підвищив вимоги до резервів банків за коштами на рахунках фізосіб. URL: https://biz.censor.net/news/3402539/natsbank_znovu_pidvyschyv_vymogy_do_rezerviv_bankiv_za_kosh-tamy_na_rahunkah_fizosib_

4. Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції. Наглядова статистика : Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#2>.